

Оцінювання вгодованості забійних тварин та їх туш

У процесі реалізації тварин на переробні підприємства виникає необхідність встановлення категорії їхньої вгодованості відповідно до вимог діючих державних стандартів на сільськогосподарських тварин для забою.

Вгодованість - ступінь розвитку м'язової та жирової тканин, яку встановлюють візуально та промацуванням тварин або їхніх туш.

У великої рогатої худоби розвиток м'язової тканини, вираженість кісткових елементів (сідничні горби, маклоки, остисті відростки поперекових та спинних хребців) і форму тулуба оцінюють окомірно шляхом старанного огляду задньої третини тулуба і в цілому тварини.

Відкладення підшкірної жирової тканини оцінюють шляхом промацування: у великої рогатої худоби - біля основи хвоста та на сідничних горбах. За наявності відкладень жиру під шкірою відчувається м'яка еластична жирова клітковина, шкіра в таких місцях під час промацування легко рухається.

Велика рогата худоба для забою (ДСТУ 4673:2006). Стандарт поширюється на велику рогату худобу, призначену для забою.

Терміни та визначення понять

Велика рогата худоба для забою - одомашнені жуйні тварини, які належать до биків Bos і призначені для забою незалежно від статі, віку та вгодованості.

Доросла велика рогата худоба для забою - корови, бугаї, воли і телиці віком старше трьох років, які мають три і більше пар постійних різців.

Корова для забою - самка великої рогатої худоби, яка телилася.

Бугай для забою - дорослий некастрований самець великої рогатої худоби.

Віл для забою - дорослий кастрований самець великої рогатої худоби.

Телиця для забою - самка великої рогатої худоби, яка не телилася.

Молодняк великої рогатої худоби для забою - бугайці, волики та телиці у віці від 8 міс. до 3 років, які мають не більше двох пар постійних різців до початку прорізування третьої пари постійних різців.

Бугаєць для забою - молодий некастрований самець великої рогатої худоби.

Волик для забою - молодий кастрований самець великої рогатої худоби.

Телиця для забою - молода самка великої рогатої худоби.

Теля для забою - бугайці та телички у віці від 3 до 8 міс., які мають лише молочні різці, на стертій поверхні зачепів з'являється коричнева пляма.

Теля-молочник для забою - бугайці та телички, випоєні молоком у віці від 14 днів до 3 міс., які мають лише молочні різці.

Залежно від віку та статі велику рогату худобу поділяють на чотири групи:

- доросла худоба (корови, бугаї, воли та телиці);
- молодняк (бугайці, волики та телиці);

- телята (бугайці та телички);
- телята-молочники (бугайці та телички).

За вгодваністю дорослу худобу, молодняк і телят поділяють на дві категорії: перша і друга. Шкіряний покрив великої рогатої худоби має бути без трав-матичних та інших пошкоджень, без навалу.

Категорію вгодваності дорослої худоби встановлюють відповідно до вимог, викладених у *табл. 1*

Таблиця 1. Вимоги до вгодваності дорослої великої рогатої худоби

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
Перша	Корови, воли, телиці <i>Мускулатура розвинена задовільно, форми тулуба ледь кутасті, лопатки виділяються, стегна ледь підтягнені. Остисті відростки грудних та поперекових хребців, сідничні горби та маклоки виступають нерізка. Відкладання підшкірного жиру промацують біля основи хвоста та на сідничних горбах, щуп виповнений слабо. У волів мошонка ледь заповнена жиром і м'яка на дотик</i>

Друга	<i>Мускулатура розвинена менш задовільно. Форми тулуба кутасті, лопатки помітно виділяються, стегна плоскі, підтягнені. Остисті відростки грудних та поперекових хребців, сідничні горби та маклоки помітно виступають. Відкладання підшкірного жиру у вигляді невеликих ділянок можуть бути на сідничних горбах і попереку. У волів мошонка підтягнена і без жирових відкладень</i>
	Бугаї
Перша	<i>Мускулатура розвинена добре, форми тулуба округлі. Груді, спина, попереки і зад досить широкі, лопатки і стегна виповнені, кістки скелета не виступають</i>
Друга	<i>Мускулатура розвинена задовільно. Форми тулуба ледь кутасті. Груді, спина, попереки і зад менш широкі, лопатки і стегна ледь підтягнені, кістки скелета ледь виступають</i>

Молодняк великої рогатої худоби залежно від прийнятої живої маси поділяють на чотири класи: вищий - понад 430 кг; перший - по-над 380 до 430 кг; другий - понад 330 до 380 кг; третій - 330 і менше кг.

Вгодованість молодняку усіх класів встановлюють відповідно до вимог, викладених у табл. 2.

Таблиця 2

Вимоги до вгодованості молодняку великої рогатої худоби

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
Перша	Мускулатура розвинена добре, форми тулуба округлі, лопатки, попереки, зад і стегна виповнені. Остисті відростки грудних і поперекових хребців, сідничні горби та маклоки ледь виступають. Підшкірні жирові відкладення промацують біля основи хвоста
Друга	Мускулатура розвинена задовільно. Форми тулуба не досить округлі. Холка, остисті відростки грудних і поперекових хребців, сідничні горби та маклоки виступають. Підшкірні жирові відкладення не промацуються

Категорію вгодованості телят у віці від 3 до 8 міс. з прийнятою живою масою понад 150 кг встановлюють відповідно до вимог, викладених у табл. 3.

Таблиця 3

Вимоги до вгодованості телят

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
Перша	Мускулатура розвинена добре, форми тулуба округлі, лопатки, попереки і стегна виповнені

Друга	Мускулатура розвинена задовільно. Форми тулуба не досить округлі, лопатки і стегна виповнені задовільно. Сідничні горби та маклоки виступають
--------------	--

Вгодованість телят-молочників установлюють відповідно до вимог, викладених у табл. 4

Таблиця 4

Вимоги до вгодованості телят-молочників

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
Перша	Жива маса не менше 30 кг. Мускулатура розвинена задовільно, форми тулуба округлі, лопатки, попереки і стегна виповнені. Остисті відростки грудних і поперекових хребців не виступають, шерсть гладенька. Слизові оболонки повік, ясен, губ і піднебіння - білі або жовтуваті
Друга	Мускулатура розвинена менш задовільно. Остисті відростки грудних і поперекових хребців не виступають. Слизові оболонки повік, ясен, губ і піднебіння можуть мати червонуватий відтінок

Велику рогату худобу, яка за вгодованістю не відповідає вище викладеним вимогам, відносять до худоби.

Велику рогату худобу, що надходить на забій, ідентифікують і зареєстровують в установленому порядку.

Вік тварин установлюють за даними супровідних документів господарства та за станом зубної аркади.

Зубна аркада телят-молочників до тримісячного віку характеризується наявністю молочних різців (рис. 1.1а).

Зубна аркада телят до восьмимісячного віку характеризується наявністю різців, на стертій поверхні зачепів з'являється коричнева пляма (рис. 1.1б).

Зубна аркада молодняку до трьох років характеризується наявністю двох пар постійних різців та початком прорізання третьої пари постійних різців (рис. 1.1 в).

Зубна аркада дорослої худоби характеризується наявністю трьох і більше пар постійних різців.

Рис. 1.1. Зубна аркада великої рогатої худоби різного віку:

а) телят до 3 міс.; б) телят до 8 міс.; в) молодняку віком до 3 років; г) доросла худоба старше трьох років

Характеристика туш. Приймаючи велику рогату худобу на підприємство за масою та якістю м'яса, вгодованість визначають за характеристикою туші. Вгодованість дорослої

рогатої худоби за характеристикою туш установлюють відповідно до вимог, викладених у **табл. 5**.

Туші молодняку великої рогатої худоби залежно від маси по-діляють на 4 класи:

Вищий - понад 220 кг;

Перший - понад 185 до 220 кг;

Другий - понад 158 до 185 кг;

Третій - 158 і менше кг.

Вимоги до вгодованості молодняку великої рогатої худоби за характеристикою туш установлюють відповідно до вимог, викладених у **табл. 6**.

Таблиця 5

Вимоги до вгодованості туш дорослої великої рогатої худоби

<i>Категорія</i>	<i>Характеристика (нижній рівень)</i>
<i>Перша</i>	<i>Туші корів, волів, телиць</i> <i>М'язи розвинені задовільно. Остисті відростки грудних та поперекових хребців, сідничні горби та маклоки виступають нерізка. Підшкірний жир вкриває тушу від 8 ребра до сідничних горбів зі значними просвітами. На шиї, лопатках, передніх ребрах і стегнах, у тазовій частині та ділянці паху є відкладання жиру у вигляді невеликих ділянок</i>

Друга	<i>М'язи розвинені менш задовільно. Стегна мають западини, остисті відростки грудних та поперекових хребців, сідничні горби та маклоки виступають виразно. Підшкірний жир є у вигляді невеликих ділянок у ділянці сідничних горбів, попереку та останніх ребер</i>
	Туші бугаїв
Перша	<i>М'язи розвинені добре, шийно-лопаткова та тазостегнова частини добре виповнені, остисті відростки грудних і поперекових хребців не виступають</i>
Друга	<i>М'язи розвинені задовільно, шийно-лопаткова та тазостегнова частини виповнені недостатньо, лопатки і маклоки виступають</i>

Таблиця 6

Вимоги до вгодованості туш молодняка великої рогатої худоби

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
Перша	<i>М'язи розвинені добре, лопатки без западин, стегна не підтягнені, остисті відростки грудних і поперекових хребців, сідничні горби та маклоки ледь виступають.</i>

<i>Друга</i>	<i>М'язи розвинені задовільно. Стегна мають западини, остисті відростки грудних і поперекових хребців, сідничні горби та маклоки виступають виразно</i>
--------------	---

Вгодованість телят з масою туш понад 75 кг встановлюють за їхньою характеристикою відповідно до вимог, викладених у табл. 7.

Таблиця 7

Вимоги до вгодованості туш телят

<i>Категорія</i>	<i>Характеристика (нижній рівень)</i>
<i>Перша</i>	<i>М'язи розвинені добре. Лопатки без западин, стегна не підтягнені, сідничні горби та маклоки ледь виступають</i>
<i>Друга</i>	<i>М'язи розвинені задовільно. Стегна мають западини, сідничні горби та маклоки виступають виразно</i>

Вгодованість телят-молочників за характеристикою туш установлюють відповідно до вимог, викладених у **табл. 1.8.**

Таблиця 8

Вимоги до вгодованості туш телят-молочників

Категорія	Характеристика (нижній рівень)
------------------	---------------------------------------

Перша	М'язи розвинені задовільно, рожево-молочного кольору, стегна виповнені. Остисті відростки грудних і поперекових хребців не виступають. У ділянці нирок, тазовій частині, на ребрах і місцями на стегнах є жирові відкладення
Друга	М'язи розвинені менш задовільно, рожевого кольору. Остисті відростки грудних і поперекових хребців ледь виступають. Незначні жирові відкладенні є у ділянці нирок, тазовій та місцями на попереково-крижовій частинах

Туші великої рогатої худоби, які за характеристикою не відповідають вище викладеним вимогам, відносять до нестандартних (худих).